

**UCHWAŁA NR XLIV/346/2023
RADY GMINY POKÓJ**

z dnia 23 czerwca 2023 r.

**w sprawie "Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej oraz Ochrony Ofiar Przemocy
Domowej na lata 2023 – 2028" na terenie gminy Pokój**

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2023 r. poz. 40, z późn. zm.), art. 6 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy domowej (Dz. U. z 2021 r. poz. 1249 z późn. zm.) uchwała się co następuje:

§ 1. Przyjmuje się „Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej oraz Ochrony Ofiar Przemocy Domowej na lata 2023–2028” na terenie gminy Pokój, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Pokój.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Gminy

Wacław Kociencki

Załącznik
do uchwały nr XLIV/346/2023
Rady Gminy Pokój
z dnia 23 czerwca 2023 r.

GINA POKÓJ

Gminny Program

**PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY DOMOWEJ ORAZ
OCHRONY OFIAR PRZEMOCY DOMOWEJ**

NA LATA 2023-2028

POKÓJ, 2023

SPIS TREŚCI

WSTĘP	3
ROZDZIAŁ I. PODSTAWY PRAWNE I ZGODNOŚĆ Z INNYMI DOKUMENTAMI	5
ROZDZIAŁ II. TERMINOLOGIA, DEFINICJE I TYPOLOGIA POJĘĆ	6
FORMY PRZEMOCY	7
PSYCHOLOGIA SPRAWCÓW PRZEMOCY.....	9
PSYCHOLOGIA OFIAR PRZEMOCY DOMOWEJ.....	10
DYNAMIKA INTERAKCJI MIĘDZY OFIARĄ I SPRAWCĄ PRZEMOCY DOMOWEJ.....	12
WPŁYW PRZEMOCY DOMOWEJ NA ZDROWIE PSYCHICZNE DZIECI.....	14
PODSUMOWANIE.....	16
ROZDZIAŁ III. INFORMACJE O GMINIE	16
STATYSTYKA LUDNOŚCI.....	17
DIAGNOZA ZJAWISKA PRZEMOCY DOMOWEJ NA TERENIE GMINY POKÓJ NA PRZESTRZENI LAT 2020-2022R.....	19
UZALEŻNIENIE OD ALKOHOLU A PRZEMOC.....	24
ROZDZIAŁ IV. ZASOBY INSTYTUCJONALNE NA TERENIE GMINY POKÓJ FUNKCJONUJĄCE W OBSZARZE PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY DOMOWEJ	26
ROZDZIAŁ V. ZAŁOŻENIA PROGRAMU	28
ROZDZIAŁ VI. CELE I ZADANIA PROGRAMU	28
ROZDZIAŁ VII. FINANSOWANIE PROGRAMU	36
ROZDZIAŁ VIII. MONITOROWANIE I SPRAWOZDAWCZOŚĆ	36
Załącznik nr 1 SPRAWOZDANIE ZA 202...ROK Z REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W DOMOWEJ I OCHRONY OSÓB DOZNAJĄCYCH PRZEMOCY DOMOWEJ.....	37

WSTĘP

Przemoc jest zjawiskiem występującym coraz powszechniej. Każdego dnia znajdujemy doniesienia w mediach o krzywdach wyrządzonych ludziom przez inne osoby, o maltretowaniu słabszych - dzieci, osób starszych, o znęcaniu się nad najbliższymi.

Dom powinien być miejscem bezpiecznym. Tu możesz odpocząć po męczącym dniu, przeczytać książkę lub porozmawiać z kimś, kogo kochasz. Czasem jednak bywa inaczej. Zdarza się, że każdy powrót do domu wywołuje ogromną niechęć i lęk.

Przemoc jest jednym z najbardziej niepokojących zjawisk współczesnego świata, jest mechanizmem regulującym stosunki panujące między ludźmi w różnych grupach, instytucjach, środowiskach i układach społecznych. Z badań dotyczących rodziny, a także obserwacji życia społecznego wiadomo, że ludzie niechętnie przyznają się do przemocy wewnątrz rodziny. W Polsce trudno jest określić dokładnie skalę tego zjawiska. Co roku zgłasza się zaledwie kilkanaście tysięcy spraw o znęcanie nad rodziną, w tym samym czasie policja rejestruje około miliona awantur domowych, do których jest wzywana.

Przemoc jest różnie definiowana i klasyfikowana w dostępnej, szerokiej literaturze na ten temat. Różnorodność przejawów zjawiska przemocy, jak i jego niejasność pojęciowa sprawiły, że w ciągu ostatnich trzydziestu lat było wiele prób zdefiniowania przemocy i sprawa nadal nie jest klarowna.

Wykorzystujemy swoją przewagę, władzę, siłę do sprawiania cierpienia innym lub przeciwnie: demonstrujemy własną bezsilność i potrzebę czyjejś uwagi, sprawiając ból, poniżając, zmuszając do uległości czy szukania pomocy.

Wśród wielu zatrważających zjawisk obserwujemy jeszcze jedno – przemoc staje się towarem sprzedawanym w licznych programach telewizyjnych, jest główną atrakcją filmów czy gier komputerowych. Ma swojego „odbiorcę” wśród niemal wszystkich grup wiekowych. Przemoc stała się, zatem swoistym rodzajem rozrywki, zabawy. Choć przemoc i agresja, jako forma zachowań społecznych istniała od zarania dziejów we wszystkich kulturach i religiach, to właśnie obecnie obserwujemy zjawisko swoistego rozkwitu, eskalacji przemocy, a jednocześnie wzrastającego nią zainteresowania.

Niniejszy Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2023-2028 powstał w oparciu o literaturę przedmiotu podejmującego problem oraz zapisy ustaw i programów. Dokument jest zbieżny z celami i kierunkami działań zawartymi w Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2016-2026. Działania Programu mają charakter wielokierunkowy, dotyczą w szczególności profilaktyki przeciwdziałania przemocy domowej i pomocy osobom dotkniętym przemocą.

W świetle przepisu art. 2 ust. 1 znowelizowanej w 2023 roku Ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy domowej, jako przemoc domową należy rozumieć:

„przemocy domowej – należy przez to rozumieć jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie, wykorzystujące przewagę fizyczną, psychiczną lub ekonomiczną, naruszające prawa lub dobra osobiste osoby doznającej przemocy domowej, w szczególności:

- a) narażające tę osobę na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia lub mienia,
- b) naruszające jej godność, nietykalność cielesną lub wolność, w tym seksualną,
- c) powodujące szkody na jej zdrowiu fizycznym lub psychicznym, wywołujące u tej osoby cierpienie lub krzywdę,
- d) ograniczające lub pozbawiające tę osobę dostępu do środków finansowych lub możliwości podjęcia pracy lub uzyskania samodzielności finansowej,
- e) istotnie naruszające prywatność tej osoby lub wzbudzające u niej poczucie zagrożenia, poniżenia lub udręczenia, w tym podejmowane za pomocą środków komunikacji elektronicznej;”

Zmniejszenie skali zjawiska przemocy domowej jest procesem wymagającym czasu, wysiłku, nakładów finansowych, zaangażowania wielu służb, a także zmiany świadomości społecznej. Ze względu na swoją złożoność zjawisko przemocy domowej zasługuje na miano problemu interdyscyplinarnego i leży w kręgu zainteresowań pracowników pomocy społecznej, służby zdrowia, oświaty, wymiaru sprawiedliwości, terapeutów, funkcjonariuszy policji oraz prokuratorów.

Celem strategicznym Programu jest:

- przeciwdziałanie przemocy domowej
- ochrona ofiar i świadków przemocy domowej
- zwiększenie dostępności i skuteczności profesjonalnej pomocy dla osób doświadczających przemocy domowej
- zwiększenie skuteczności działań interwencyjnych i korekcyjnych wobec osób stosujących przemoc domową
- zmniejszenie skali zjawiska przemocy domowej na terenie gminy

Program określa szczegółowe zadania do realizowania ukierunkowane na:

- rozwój systemu przeciwdziałania przemocy oraz współpracy międzyinstytucjonalnej
- zapewnienie dostępności pomocy osobom i rodzinom z problemem przemocy domowej
- oddziaływanie na sprawców przemocy
- kształtowanie świadomości społecznej w zakresie zjawiska przemocy domowej
- edukację i profilaktykę mieszkańców gminy.

Odbiorcy Programu

Program skierowany jest do mieszkańców gminy Pokój

- osób zagrożonych przemocą domową
- osób doświadczających przemocy domowej
- osób stosujących przemoc domową
- świadków przemocy domowej
- podmiotów zaangażowanych w przeciwdziałanie przemocy domowej
- społeczności lokalnej

Realizatorzy Programu

Program realizowany będzie przez instytucje i organizacje zobligowane do działań z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej:

- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Pokoju
- Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Pokoju
- Urząd Gminy w Pokoju
- Komendę Powiatową w Namysłowie
- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Namysłowie
- Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Pokoju
- Sąd Rejonowy w Kluczborku
- Placówki oświatowe
- Placówki służby zdrowia
- Organizacje pozarządowe
- Inne podmioty

Opracowanie Programu poprzedzone zostało rozpoznaniem skali zjawiska przemocy na terenie gminy Pokój przygotowanym na podstawie danych gromadzonych przez Zespół Interdyscyplinarny na przestrzeni lat 2020-2022 oraz na podstawie dostępnych raportów badań i analiz.

Realizacja Programu powinna przyczynić się do ograniczenia zjawiska przemocy domowej na terenie gminy. Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej oraz Ofiar Przemocy Domowej przygotowano na lata 2023-2028. Zakreślone w nim cele i kierunki działań mają charakter ramowy i mogą podlegać modyfikacjom.

ROZDZIAŁ I. PODSTAWY PRAWNE I ZGODNOŚĆ Z INNYMI DOKUMENTAMI

Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej oraz Ochrony Ofiar Przemocy Domowej jest dokumentem uwarunkowanym prawnie. Obowiązek jego przygotowania stanowi realizację przepisów art. 6 ust.2 pkt. 1 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. Program realizowany jest na podstawie następujących aktów prawnych:

- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997r. (Dz.U. z 1997r. nr 78, poz. 483 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej (Dz.U. z 2021r. poz 1249 , z 2023r. poz. 289, 535,)
- Ustawa z dnia 12 marca 2004 o pomocy społecznej (tekst jedn. Dz.U. z 2023r. poz. 901 z póź. zm.)
- Ustawa z dnia 26 października 1982r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2023 poz.165)
- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997r. Kodeks postępowania karnego (tj. Dz.U. z 2022r. poz. 1375 z późn.

zm.),

- Ustawa z dnia 25 lutego 1964r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U. z 2020r. poz. 1359)
- Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej na 2023 rok
- Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 26 listopada 2020r. w sprawie wydania nakazu natychmiastowego opuszczania wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia lub zakazu zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia (Dz.U. z 2020r. poz.2105),
- Rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 6 listopada 2020r. w sprawie wydania nakazu natychmiastowego opuszczania wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia lub zakazu zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia (Dz.U. z 2020r. poz.2166),
- Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 31 marca 2011r. w sprawie procedury postępowania przy wykonywaniu czynności odebrania dziecka z rodziny (Dz.U. z 2011r. nr 81 poz.448),
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 3 czerwca 2011r. w sprawie nadzoru i kontroli nad realizacją zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie (Dz.U. z 2011 nr 126 poz. 718),
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 września 2011r. w sprawie Procedury Niebieskie Karty oraz wzorów formularzy Niebieska Karta (Dz.U. z 2011 nr 209 poz. 1245),
- Rozporządzenie Ministra zdrowia z dnia 11 października 2019 roku w sprawie wzoru zaświadczenia lekarskiego o przyczynach i rodzajach uszkodzeń ciała związanych z użyciem przemocy w rodzinie (Dz.U. z 2019 poz. 2080)
- Rozporządzenie ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 28 stycznia 2011 roku w sprawie Zespołu Monitorującego do Spraw Przeciwdziałania Przemocy Domowej (Dz.U. z 2011 nr poz.146),
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 lutego 2011r. w sprawie standardu podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, kwalifikacji osób zatrudnionych w tych ośrodkach, szczegółowych kierunków prowadzenia oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie oraz kwalifikacji osób prowadzących oddziaływanie korekcyjno-edukacyjne (Dz.U. z 2011 nr 50 poz. 259),

ROZDZIAŁ II. TERMINOLOGIA, DEFINICJE I TYPOLOGIA POJĘĆ

Pojęcie przemocy, podobnie jak wiele innych pojęć używanych w naukach społecznych, jest bardzo różnie definiowane w literaturze przedmiotu. W różnym znaczeniu bywa używane zarówno w języku naukowym, jak i w mowie potocznej. Według Ireny Pospieszyl przemoc to „każdy akt godzący w osobistą wolność jednostki, zmuszanie jednostki do zachowań niezgodnych z jej własną wolą. ”Inni autorzy, Galles, Cornell definiują przemoc, jako „akt podejmowany intencjonalnie lub jako wynikający z intencji spowodowania fizycznego bólu lub zranienia drugiej osoby.”

W przewodniku do procedur interwencji Policji wobec przemocy w rodzinie Hanny Doroty Sasal, zjawisko przemocy ujęte jest następująco „przemoc domowa, zwana też przemocą w rodzinie, to zamierzone i wykorzystujące przewagę sil działanie skierowane przeciw członkowi rodziny, które narusza prawa i dobra osobiste powodując cierpienie i szkody.”

Szeroką definicję przemocy zaproponowali również Archer i Browne w roku 1989, „stosowanie siły fizycznej w celu zranienia lub zniszczenia osób lub przedmiotów bądź, jako traktowanie ludzi lub używanie przedmiotów, które prowadzi do obrażeń cielesnych i zagraża wolności osobistej.”

Kolejna definicja przemocy to definicja przyjęta przez Radę Europy w roku 1986. Termin przemoc domowa oznacza, więc: „ każde działanie jednego z członków rodziny lub zaniedbanie, które zagrażają życiu, cielesnej i psychicznej integralności lub wolności innego członka tej samej rodziny bądź poważnie szkodzą rozwojowi jego (jej) osobowości.”

W Encyklopedii Psychologicznej przemoc jest określana, jako „intencjonalne-negatywnie ocenione użycie siły, naruszające normy moralne i wtrącające jednostkę lub grupę w niepożądaną sytuację. Przy czym częściej myśli się o presji fizycznej niż o nacisku psychologicznym.”

Z kolei w małym Słowniku języka polskiego przemoc jest wyjaśniana, jako „siła przeważająca czyjąś siłę, fizyczna przewaga nad kimś, narzucona bezprawnie władza, panowanie, czy bezprawne dokonanie z użyciem siły gwałtu.

Definicja przemocy ma bardzo poważne ograniczenia. Po pierwsze „nie bierze pod uwagę aktów przemocy; na przykład kopanie nie musi mieć negatywnych następstw dla ofiary, a popychanie lub poszturchywanie niekiedy powoduje bardzo poważne obrażenia. Po drugie, definicja obejmuje wyłącznie agresje fizyczną i nie odnosi się do szerszego zagadnienia przemocy psychicznej, na przykład niszczenie własności prywatnej czy ograniczanie wolności osobiste

FORMY PRZEMOCY

Na dzień dzisiejszy autorzy licznych publikacji wyróżniają cztery formy przemocy. Przemoc fizyczna, seksualną, psychiczną zwana też przemocą emocjonalną i zaniedbanie

Przemoc fizyczna - zadawanie bólu fizycznego lub obrażeń fizycznych bądź grożenie obrażeniami, np. popychanie, klapsy, uderzenia, ciągnięcie za włosy, gryzienie, wykręcanie ręki, kopanie, szczypanie, uderzanie jakimś przedmiotem, oparzenie, pchnięcie nożem, strzelanie, zadawanie trucizn itp.; przymuszanie siłą i ograniczanie swobody ruchów

Przemoc seksualna - kontakt seksualny bez zgody; wykorzystywanie seksualne lub kontakty wymuszone siłą w tym pieszczoty, stosunek seksualny, oralne lub analne stosunki homoseksualne, dotykanie narządów płciowych. Ofiara ogląda wbrew własnej woli obrazy o treści seksualnej lub akt seksualny, jest poniżana w sytuacjach seksualnych.

Przemoc psychiczna (emocjonalna) - zadawanie cierpień psychicznych poprzez kontrolowanie i ograniczanie kontaktów ofiary z przyjaciółmi, szkołą i miejscem pracy; przymusowa izolacja i uwięzienie; zmuszanie ofiary do oglądania obrazów przemocy; zastraszanie, grożenie wyrządzeniem krzywdy fizycznej zarówno bliskiej, jak i innym; stosowanie pogroźek, szantażu, gróźb popełnienia samobójstwa, ciągłe

niepokojenie; znęcanie się nad zwierzętami domowymi i ni prywatnej własności

Zaniedbanie - rozmyślne zaniedbanie, odmowa wypełniania lub niewłaściwe wypełnia obowiązków opiekuńczych, w tym świadome i intencjonalne stwarzanie f: fizycznych i emocjonalnych zagrożeń: np. celowe porzucenie, celowe pozbawianie pożywienia, pieniędzy lub dostępu do opieki zdrowotnej. Nieświadome zaniedbanie. Niepowodzenia w pełnieniu obowiązków opieki bez świadomego i celowego stwarzania zagrożeń fizycznych i emocjonalnych, np. porzucenie, niedostarczanie pożywienia i pieniędzy, ograniczenie dostępu do opieki zdrowotnej spowodowane nie zrównoważeniem psychicznym sprawcy brakiem właściwej wiedzy, lenistwem lub chorobą.

Istota przemocy domowej związana jest z faktem wykorzystywania przewagi siły lub władzy dla krzywdzenia innych członków rodziny. Dlatego gdy pomagamy ofiarom, najważniejszą sprawą jest wzmocnienie ofiary i osłabienie sprawcy.

Na przemoc domową można spojrzeć z perspektywy prawnej, moralnej, psychologicznej i społecznej.

Z punktu widzenia prawa przemoc domowa to przestępstwo, którego odmiany określone są w różnych kodeksach i odpowiednio karane. Najczęściej stosowany artykuł 207 kodeksu karnego dotyczy znęcania się fizycznego lub moralnego nad członkiem rodziny i przewiduje za nie karę pozbawienia wolności od 6 miesięcy do 5 lat.

Z perspektywy moralnej, dokonywanie przemocy to krzywdzenie słabszego, co jest złem moralnym. Sprawca powinien, więc podlegać sankcjom własnego sumienia i potępieniu ze strony innych ludzi. Moralna ocena przemocy powinna powstrzymywać sprawców i motywować świadków do pomagania.

Z perspektywy społecznej zwracamy uwagę na czynniki zawarte w obyczajach i postawach społecznych, które mogą sprzyjać przemocy lub ją usprawiedliwiać. Z drugiej strony w obronie przed przemocą mogą organizować się znaczące siły społeczne i wywierać wpływ na stan spraw publicznych i życie.

Psychologiczne spojrzenie na przemoc domową zwraca naszą uwagę na cierpienie i bezradność ofiary, odsłania mechanizmy wewnętrzne i sytuacyjne sterujące przemocą oraz złożone procesy interakcji między sprawcą i ofiarą. Psychologiczne zrozumienie przemocy odgrywa podstawową rolę przy pomaganiu ofiarom w wyzwaniu się od przemocy i w naprawianiu szkód, jakie poczyniła w ich życiu. Wyróżnia się przemoc fizyczną, psychiczną i seksualną, zwracając uwagę na jej aktywne lub pasywne formy oraz nasilenie (Browne i Hebert,1998). Ofiarami przemocy bywają dorośli, dzieci i osoby starsze lub upośledzone. Trudno oszacować dokładnie rozmiary przemocy domowej w Polsce (Pośpiszył, 1994). Każdego roku do sądu zgłaszanych jest zaledwie kilkanaście tysięcy spraw o znęcanie się nad rodziną, ale policja w tym czasie rejestruje około miliona tzw. "awantur w rodzinie", do których jest wzywana. Kilkanaście procent dorosłych kobiet podaje w badaniach ankietowych, że zostały uderzone przez męża a czterdzieści procent kobiet uważa, że sprawienie lania dziecku jest zwykłą metodą wychowawczą.

W Polsce przemoc domowa to także duży problem. Badania przeprowadzone w 2014r. na zlecenie Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej ujawniły, że 24,7% dorosłych Polaków doświadczyła w ciągu swojego życia przynajmniej jednej formy przemocy domowej. Podkreślić należy, że 65% ofiar przemocy to kobiety, a 25% to nieletni. Sprawcami przemocy domowej w 92,8% są mężczyźni, co prowadzi do wniosku, że płeć w dużej mierze determinuje skłonność do przemocy.

PSYCHOLOGIA SPRAWCÓW PRZEMOCY

Naganność postępowania sprawców przemocy bardziej skłania do ich karania i potępiania niż do wnikliwego zastanawiania się, dlaczego to robią, psychologia sprawcy nie jest jeszcze dziedziną bogatą w solidną wiedzę (Browne i Herbert, 1998).

Zachowanie sprawców miewa różną "temperaturę", tak, więc przemoc może być "gorąca" lub "chłodna". U podstaw gorącej przemocy znajduje się furia, czyli dynamiczne i naładowane gniewem zjawisko pęknięcia tamy emocjonalnej, uruchamiające agresywne zachowanie. Furia jest wybuchem skumulowanych i niemożliwych do powstrzymania uczuć złości lub wściekłości. Jest to nie tylko groźne, ale również fascynujące i wstydlive doznanie. Doświadczanie furii uruchamiającej akt przemocy miewa czasem charakter ekstazy i sprawcy "upajają się" stanem zmienionej świadomości, który temu towarzyszy. Najczęściej rozładowuje się w aktach bezpośredniej agresji fizycznej i psychicznej. Towarzyszy jej pragnienie wywołania cierpienia i spowodowania jakichś szkód u drugiej osoby.

Przemoc chłodna wydaje się znacznie spokojniejsza, choć czasem spokój skrywa silne emocje, skutecznie tłumione i kontrolowane. Sprawca realizuje specyficzny scenariusz zapisany w jego umyśle, a czasem również w obyczajach i środowiskowej kulturze. Zmierając do jakiegoś celu, jest gotowy do szkodliwego wtargnięcia na wewnętrzne terytorium psychiczne swego dziecka lub współmałżonka. Znajduje dla tego usprawiedliwienie nawet wtedy, gdy staje się świadomy cierpienia, które spowodował. Przemoc chłodna bywa oddziaływaniem zmierzającym nieraz do wzniosłych celów, które zdaniem sprawcy uzasadniają bolesne dla bliskiej osoby środki.

U podstaw gorącej przemocy znajdują się negatywne i intensywne przeżycia związane z frustracją, z zablokowaniem jakiś dążeń, z nie spełnianiem pragnień i oczekiwań. Pojawia się agresywna reakcja na stres, która nie zostaje powstrzymana i jest skierowana przeciw członkowi rodziny. Istotnym czynnikiem może okazać się przekonanie sprawcy o niezdolności ofiary do obrony i poczucie własnej bezkarności. Słabość ofiary wynika z przewagi fizycznej sprawcy lub z okoliczności, w których sprawca uzyskuje władzę psychiczną. Towarzyszy mu wtedy poczucie, że "że może sobie na wiele pozwolić".

Jednym ze szczególnie ważnych źródeł stresu sprawcy, który może uruchomić przemoc, jest jego skrywane i dotkliwe poczucie niemocy, impotencji fizycznej lub psychicznej, które stara się zagłuszyć lub zanegować poprzez akty przemocy

(Lipowska-Teutsch, 1997). Sprawcy często nie podejmują próby kontrolowania swego gniewu lub z premedytacją go potęgują. Czasem podejmowane są próby kontroli, ale okazują się nieskuteczne na skutek zawężenia lub zniekształcenia świadomości w trakcie rozwijającej się reakcji emocjonalnej oraz braku umiejętności samokontroli. Istotną rolę może też odgrywać biologicznie zdeterminowana gwałtowność i intensywność reagowania emocjonalnego, które wymyka się spod kontroli. Czynniki biologiczne wpływające na dynamikę agresywnego zachowania jednak nie usprawiedliwiają sprawców i nie zdejmują z nich odpowiedzialności za krzywdzenie innych.

W dużej liczbie przypadków przemoc jest związana z nietrzeźwością sprawców, ale alkohol nie powinien być obarczony bezpośrednią i wyłączną odpowiedzialnością za przemoc. Osłabia racjonalną kontrolę nad zachowaniem i nasila się gotowość do reagowania złością oraz przyczynia się do zwiększenia ilości niepowodzeń życiowych stanowiących źródła stresu i frustracji. Uzależnienie od alkoholu nie zwalnia

jednak z odpowiedzialności za przemoc. Sprawca gorącej przemocy przeżywa czasem chwile poczucia winy i może angażować się w doraźne próby naprawiania szkód. Jednak przemoc domowa bardzo rzadko jest jednorazowym wydarzeniem i sprawcy wielokrotnie powtarzają akty przemocy. W wielu przypadkach możemy rozpoznawać zjawisko trwałej utraty kontroli osobistej nad własnymi zachowaniami agresywnymi, które przypominają zachowania nałogowe. Nie oznacza to jednak, że człowiek, który "nałogowo" dokonuje aktów przemocy powinien być uznany za osobę chorą i niewinną.

Coraz częściej podejmowane są takie próby oddziaływania na sprawców, które zmierzają do nauczenia ich samokontroli i wyzwolenia ich spod wpływu nałogowej agresywności. Przypominają one trochę terapię osób uzależnionych i mają na celu zapobieganie nawrotom agresji (Browne i Herbert, 1998).

Sprawca chłodnej przemocy na ogół nie uświadamia sobie, że dokonuje aktów przemocy, ponieważ znajduje uzasadnienie nawet dla wyraźnego okrucieństwa. W przypadku przemocy wobec dzieci chłodna przemoc przybiera często formę tzw. "surowych i konsekwentnych" metod wychowawczych lub "sprawiedliwego karania". Czasem krzywdzenie dzieci dokonuje się w trakcie prób kształtowania u nich pożądanых cech charakteru, a czasem jest tylko rezultatem mechanicznego powtarzania metod wychowawczych, których rodzice doświadczali w dzieciństwie na własnej skórze, gdy sami byli ofiarami przemocy wychowawczej.

Stosowanie chłodnej przemocy bywa wspierane przez ideologie autorytarnego wychowania, stosownie, do której dzieci i słabsi mają mniej praw, dorośli i silniejsi mogą ich prawa naruszać, gdy zmierzają do słuszných celów, a gdy napotykają na opór powinni go przełamywać i stosować odpowiednie kary. Sprawcy na ogół starają się znajdować poznawcze uzasadnienie dla aktów przemocy. Szczególnie dotyczy to negowania osobistej odpowiedzialności za dostrzegane szkody lub obciążania odpowiedzialnością ofiary. Usprawiedliwianie przemocy czasem polega na uprzedmiotowieniu lub negowaniu wartości ofiary jako istoty ludzkiej, lub wpojeniu jej przekonania, że cierpienie i poniżenie zadawane było dla jej dobra. Postępowanie sprawców bywa wspierane przez czynniki kulturowe. Przez wieki przemoc w stosunku do kobiet i dzieci była akceptowana nie tylko obyczajowo, ale i prawnie. Warto w tym miejscu przypomnieć, że sprawcami przemocy bywają również kobiety maltretujące swoich mężów (choć zdarza się to znacznie rzadziej niż odwrotnie) oraz swoje dzieci, co zdarza się częściej, niż maltretowanie dzieci przez ojców.

PSYCHOLOGIA OFIAR PRZEMOCY DOMOWEJ

Ofiary przemocy domowej doświadczają lęku, cierpienia, bezsilności, przygnębienia i rozpaczę. Ich ciało i psychika doznają zarówno ostrych urazów jak i podlegają procesowi niszczącego i rozciągniętego w czasie stresu i zagrożenia. Próbują się także bronić.

Lee Bowker (1986), na podstawie badania 1000 kobiet systematycznie bitych przez partnerów zidentyfikowała siedem podstawowych strategii, którymi posługują się kobiety amerykańskie w celu powstrzymania własnego męża od bicia. Są to strategie uniwersalne.

Bite kobiety próbują rozmawiać ze sprawcami na temat tego co zrobili. Opowiadają im o swoim cierpieniu i krzywdzie oraz starają się wzbudzić w nich poczucie winy. Zdarza się, że sprawcy zgłaszają gotowość do zaprzestania bicia, jeżeli ofiara będzie posłuszna i będzie spełniać ich oczekiwania. Często jednak rozmowy prowadzą do ponownych ataków złości, więc kobieta uczy się milczeć.

Inna strategia to uzyskiwanie od sprawcy przemocy obietnic poprawy i powstrzymywania się od bicia. Odwoływanie się do miłości, do moralności, do tego "co pomyślą sobie sąsiedzi i dzieci" może skłonić sprawcę do przyrzeczenia, że już nigdy więcej nie zachowana się brutalnie. Straszanie sprawców jest częstym sposobem postępowania ofiar, które grożą powiadomieniem policji, opuszczeniem domu, rozwodem, skargą w zakładzie pracy itp. Jednak groźby te stosunkowo rzadko są spełniane i sprawcy zdają sobie z tego sprawę. Dlatego jedynym sposobem zwiększenia skuteczności tej strategii jest zrealizowanie przynajmniej części tych groźb. Inny sposób radzenia sobie to ukrywanie się przed sprawcą. Czasem oznacza to wybieganie z domu, chowanie się w innym pokoju, zamykanie w łazience, w piwnicy lub w szafie. Przynosi to doraźną nadzieję uniknięcia pobicia, ale często tworzy pretekst dla męża do następnych aktów przemocy. Mężczyzna, który aktami przemocy potwierdza swą dominację i władzę, pragnie kontrolować nie tylko zachowanie, ale i miejsca, w których znajduje się ofiara. Pasywna obrona to strategia polegająca na próbach osłonięcia własnego ciała dłońmi, ramionami, stopami, poduszką lub sprzętami domowymi. Pasywna obrona w przypadku większości badanych kobiet nie pomagała, a często zwiększała agresywność sprawców. Dla mężczyzn o cechach sadystycznych kobiecie płacz stanowi dodatkową stymulację agresywnego zachowania i skłania do kontynuowania przemocy.

Odmianą strategią jest unikanie. Zwykle stanowi próbę zapobiegania aktom przemocy przed pojawieniem się agresywnego ataku. Kobiety starają się "schodzić z oczu" gdy przeczuwają, że zbliża się fala jego agresji. Opuszczają dom na chwilę przed powrotem męża lub odmawiają podejmowania dyskusji w przypadku zaczepki męża prowokujących sytuacje przemocy. Mogą również nauczyć się, że należy powstrzymać się od pewnych zachowań, aby uniknąć kolejnego bicia.

Ostatnią strategią jest walka obronna. Stosuje ją wiele bitych kobiet, które próbują oddawać razy, drapią, kopią i gryzą lub odpychają. Czasem rzucają przedmiotami, policzkują go lub uderzają tym, co mają pod ręką. Agresywne zachowanie ofiary powstrzymywało sprawcę tylko wtedy, gdy nabierał przekonania o dużej desperacji żony i zdecydowaniu na wszystko. Zdarzało się to jednak bardzo rzadko. W większości przypadków walka obronna jest strategią niebezpieczną i powoduje nasilenie przemocy. Sprawca uzyskuje dodatkowe powody do karania za nieposłuszeństwo.

Istnieją jeszcze strategie poniżające, które polegają na całkowitym podporządkowaniu się a nawet na poniżaniu się przed sprawcą, którego zadawałają widoczne przejawy zniewolenia ofiary. Aktywna i brutalna przemoc nie jest mu wtedy niezbędna do podtrzymywania poczucia mocy i władzy. Jednak za stosowanie tej strategii kobiety płacą najwyższą cenę zniszczenia własnej podmiotowości i uzależnienia się od sprawcy.

U ofiar przemocy domowej rozpoznaje się specyficzną kategorię zaburzeń emocjonalnych (Kubacka-Jasiecka i Lipowska-Teutsch, 1997). Jest to zespół zaburzeń stresu pourazowego (post traumatic stress disorder - PTSD). Zaburzenie to zostało pierwotnie rozpoznane u żołnierzy doznających urazów emocjonalnych w czasie wojny oraz u ofiar katastrof i u zakładników porywanych przez terrorystów. Do jego podstawowych objawów zalicza się bolesne powracanie śladów doświadczeń urazowych, przeżywanie specyficznego paraliżu emocjonalnego i unikanie tego co przypomina uraz, a także stany hiperpobudzenia. Mimo upływu czasu od raniących sytuacji pojawiają się koszmary senne i bezsenność, wstrząsające wspomnienia i wizje na jawie, niezrozumiałe i bolesne stany emocjonalne i somatyczne. Ofiara czuje, jakby jej uczucia znajdowały się w stanie zamrożenia lub związania. Towarzyszy temu gotowość do nagłego pojawiania się reakcji ucieczki lub walki, bez sytuacyjnego uzasadnienia. Obawia się, że zwariowała, nie

rozumie tego, co z nią się dzieje. Gdy zaburzenia takie pojawiają się u osób, które przeżyły jednorazowe lub zakończone doświadczenia traumatyczne, odpowiednia pomoc terapeutyczna może przyczynić się do złagodzenia i wycofania tych objawów. Ofiary przemocy domowej niestety są wielokrotnie narażone na takie zranienia i często dzieje się to w chwilach, gdy nasilają się objawy PTSD spowodowanego poprzednimi aktami przemocy. Zaburzenie to osłabia poważnie siły ofiar przemocy i objawy mogą osiągać większe nasilenie niż u innych osób.

U ofiar przemocy domowej, u których występuje zespół zaburzeń stresu pourazowego i które wielokrotnie ulegają intensywnej przemocy psychicznej, często rozwija się proces wiktylizacji, który w sposób degradujący zmienia poczucie tożsamości maltretowanej osoby (Mellibruda, 1996). Powtarzająca się przemoc burzy utrwalony obraz życia i własnej osoby, na którym opierała się dotychczasowa egzystencja. Maltretowana osoba traci podstawowe poczucie bezpieczeństwa, zaufanie do siebie, zaczyna źle o sobie myśleć. Często czuje się jak małe dziecko i pragnie wycofywać się z normalnego życia i odizolowywać od innych.

U części ofiar przemocy pojawiają się wtórne zranienia, spowodowane niewłaściwymi reakcjami ich otoczenia społecznego. Członkowie rodziny lub inne osoby z powodu ignorancji, zmęczenia lub bezradności zachowują się w sposób, który dodatkowo uszkadza maltretowaną osobę. Przejawia się to w formie niewiary w to, co osoba krzywdzona mówi, w pomniejszaniu tragizmu i ważności raniących doświadczeń, obwinianiu jej lub naznaczaniu negatywnymi określeniami. Czasem odmawiają pomocy lub sugerują, że ofiara chce uzyskać nieuzasadnione korzyści ze swojej krzywdy.

Pod wpływem podobnych zjawisk i powtarzania się aktów przemocy oraz na skutek małej skuteczności radzenia sobie z urazami, krzywdzona osoba zaczyna przystosowywać się na stałe do roli ofiary i przestaje się bronić. Zaczyna myśleć o sobie i o swoim życiu tak, jakby bycie ofiarą było jej nieuchronnym przeznaczeniem do końca życia. Staje się nietolerancyjna dla własnych słabości i błędów, obwinia się i odmawia sobie podstawowych praw ludzkich, przestaje oczekiwać poprawy swojej sytuacji. Traci nadzieję i poczucie godności. Czasem w odruchu rozpaczycy podejmuje zamach na swoje życie lub na życie sprawcy. Oczywiście tylko u części ofiar proces wiktylizacji osiąga ten ostatni etap. Na ogół nie wiemy, jak często się to dzieje, ponieważ osoby w tym stanie nie szukają już pomocy.

DYNAMIKA INTERAKCJI MIĘDZY OFIARĄ I SPRAWCĄ PRZEMOCY DOMOWEJ

Przemocy fizycznej zawsze towarzyszy przemoc psychiczna. Przemoc psychiczna może jednak występować bez udziału przemocy fizycznej. Termin "przemoc psychiczna" posiada trzy znaczenia. Oznacza sytuację sprawowania przez sprawcę psychologicznej kontroli nad ofiarą, wskazuje że krzywdzenie ofiary może się dokonywać przy pomocy oddziaływań psychologicznych oraz zwraca naszą uwagę na uszkodzenia psychiki spowodowane przez przemoc. Jest intrygujące, że domowa przemoc psychiczna w ekstremalnych przypadkach ujawnia podobieństwa do metod przymusu i terroru stosowanego w krajach totalitarnych wobec więźniów wojennych lub politycznych. Badacze odkryli kilka zjawisk wspólnych dla przemocy psychicznej w rodzinie i dla procedury "prania mózgu" (brainwashing) stosowanej w komunistycznych Chinach i Korei wobec jeńców amerykańskich (Mellibruda, 1996). System prześladowań stosowany wobec jeńców i przeciwników politycznych w krajach totalitarnych realizowany w specjalnych obozach reedukacyjnych opierał się na izolacji społecznej więźniów, poniżaniu ich i degradacji, wymuszaniu posłuszeństwa, groźbach i demonstracjach mocy, doprowadzaniu do bezradności i wyczerpania,

sporadycznych i nieprzewidywalnych objawach pobłażliwości i aprobaty dla więźniów, ośmieszaniu ich i kwestionowaniu racjonalności myślenia. Celem tego systemu było uzyskanie pełnej kontroli nad psychiką i postępowaniem więźnia oraz zawładnięcie jego umysłem tak, by z przekonaniem przyjął ideologię prześladowcy.

Sprawca przemocy domowej często stara się doprowadzić do izolacji społecznej ofiary. Kontroluje i ogranicza jej kontakty z innymi członkami rodziny, koleżankami i z sąsiadami. Zachowuje się obraźliwie wobec jej znajomych lub robi awantury w ich obecności, co powoduje, że kobieta wstydzi się ich zapraszać i kontaktować z nimi. Zakazuje jej opowiadać o tym, co dzieje się w domu i karze ją za złamanie zakazu. Narastająca izolacja i ukrywanie przed innymi swego cierpienia pogłębia jej bezsilność i powiększa władzę sprawcy. Sprawca przemocy wielokrotnie krytykuje i poniża ofiarę, także w obecności innych ludzi. Powtarza jej, że jest zła, głupia, brzydka, obrzuca ją wyzwiskami i wyolbrzymia jej wady i błędy. Doświadczając skrajnego poniżenia kobieta zaczyna myśleć, że może czymś sobie zasłużyła na takie traktowanie. Zaczyna myśleć, że nie może być dla nikogo atrakcyjna, a utrzymanie związku ze sprawcą jest jedyną szansą, by nie zostać samotną. Tak bardzo pragnie aprobaty, że gdy zdarzy się, iż prześladowca ją pochwali lub się do niej uśmiechnie, przyjmuje to z wdzięcznością. Gdy staje się świadoma tego, co z nią się dzieje, zaczyna odczuwać niechęć do siebie i zadręczać się oraz obwiniać za sytuację w której żyje w poniżeniu. Sprawca domaga się posłuszeństwa we wszystkich dziedzinach życia rodzinnego - posiłków, ubierania, wydawania pieniędzy, wychowywania dzieci, itd. Wymagania te często się zmieniają i nieraz bywają irracjonalne. Początkowo kobieta protestuje i dyskutuje, jednak z czasem, by zapewnić sobie spokój i ze strachu, zaczyna się podporządkowywać bez sprzeciwu. Czas i energia kobiety są całkowicie pochłonięte zapobieganiu wybuchom jego złości, odgadywaniem jego myśli i zachcianek. Własne potrzeby i poglądy przestają się liczyć i w końcu kobieta przestaje wiedzieć, czego naprawę chce, co czuje i myśli, co jest złe, a co dobre. Opisywanym zjawiskom stale towarzyszą groźby i demonstracje mocy sprawcy. Kobieta słyszy, że zostanie tak pobita "że nikt jej nie pozna", że jej dzieci zostaną skrzywdzone, że zostanie wyrzucona na ulicę, itd. Niektóre z tych groźb zostają spełnione, więc kobieta nie może przewidzieć, jaka groźba jest mniej realna. Zmusza ją to do posłuszeństwa wobec żądań partnera, a całą jej energię i uwagę pochłania staranie o zapewnienie sobie doraźnego bezpieczeństwa. Sprawca bez stosowania przemocy fizycznej może zmusić ofiarę do zrobienia czegoś, co jest dla niej wstydlive lub upokarzające, a następnie grozić, że powie o tym znajomym lub rodzinie. Pod wpływem udręczenia i "prania mózgu" u ofiary pojawia się stan nieustannego wyczerpania.

Jest on wynikiem ciągłego stresu, czuwania nad samoobroną i spełnianiem żądań sprawcy. Energię pochłania również konieczność ukrywania strachu, rozpacz i gniewu, ponieważ okazywanie tych i podobnych uczuć jest przez sprawcę ośmieszane lub karane. Bywają chwile, gdy kobieta jest na tyle zrozpaczona, że zaczyna się przygotowywać wewnątrz do wyrwania z pułapki i odejścia. Sprawca przemocy nieraz wyczuwa tę gotowość i reaguje chwilową zmianą swego postępowania. Okazuje czułość, kupuje prezenty, staje się pobłażliwy, czasem przeprosza. W miejsce lęku i rozpacz u kobiety pojawia się nadzieja, że wszystko się zmieni, więc rezygnuje z ucieczki i postanawia dalej starać się o utrzymanie związku.

Analiza wielu związków, w których kobiety były maltretowane, ujawnia że w czasie pierwszych lat rozwijania się przemocy występuje często specyficzny cykl przemocy składający się z trzech powtarzających się faz. W fazie pierwszej narasta napięcie i agresywność sprawcy. Każdy drobiazg wywołuje jego irytację,

za byle co robi awanturę, zaczyna więcej pić, prowokuje kłótnie i staje się coraz bardziej niebezpieczny. Kobieta stara się opanować sytuację i oddalić zagrożenie. Często pojawiają się u niej różne dolegliwości fizyczne, bóle żołądka i głowy, bezsenność i utrata apetytu. Wpada w apatię lub ogarnia ją silny niepokój. Czasem, nie mogąc wytrzymać tego oczekiwania sama prowokuje spięcie, żeby już wreszcie "mieć to za sobą". Następuje druga faza gwałtownej przemocy.

Z mało istotnych powodów dochodzi do ataku agresji i rozładowania złości. Kobieta jest raniona fizycznie i psychicznie, znajduje się w stanie szoku. Stara się uspokoić sprawcę i ochronić siebie. Odczuwa przerażenie, złość, bezradność i wstyd, traci ochotę do życia.

W trzeciej fazie, nazywanej fazą "miodowego miesiąca", wszystko się zmienia. Gdy partner wyładował już swą złość i zaczyna sobie zdawać sprawę z tego, co zrobił, nagle staje się inną osobą. Stara się znaleźć jakieś wytłumaczenie i usprawiedliwienie. Przeżywa poczucie winy, okazuje skruchę, przeprasza i obiecuje, że to się już nie powtórzy. Zaczyna okazywać ciepło i miłość. Staje się znowu podobny do tego mężczyzny, jakim był na początku związku, kiedy ofiara się w nim zakochała. Przynosi kwiaty, prezenty, zachowuje się jakby nie było żadnej przemocy. Kobieta zaczyna wierzyć, że partner się zmienił i że przemoc była jedynie wyjątkowym incydentem, który już nigdy się nie powtórzy. Ale faza "miodowego miesiąca" jest tylko przemijającym okresem i wkrótce rozpoczyna się ponownie faza narastania napięcia. Wszystko zaczyna się od nowa. Przemoc w następnym cyklu na ogół jest bardziej gwałtowna i dłuższa, a chwile ulgi coraz krótsze. Doświadczenia miodowej fazy demobilizują ofiarę i utrwalają u sprawcy poczucie bezkarności oraz nadzieję, że następnym razem znowu sobie jakoś poradzi i uzyska przebaczenie.

WPŁYW PRZEMOCY DOMOWEJ NA ZDROWIE PSYCHICZNE DZIECI

Dzieci wzrastające wśród przemocy w domu są często jej ofiarami, gdyż doznają przemocy nie tylko wtedy, gdy są bezpośrednio maltretowane lub drastycznie zaniedbywane przez rodziców lub opiekunów (Mellibruda, 1998). Cierpią i są krzywdzone także wtedy, gdy tylko są świadkami przemocy dorosłych. Pierwszą przyczyną, wymienianą przez wiele maltretowanych kobiet jako powód ucieczki z domu, jest fakt, że sprawca atakował również dzieci. Ofiary wyrażają wiele obaw co do wpływu, jaki przemoc małżeńska wyrzucić może na dziecko. Krzywdzenie dzieci przez dorosłych sprawców przemocy można podzielić na cztery kategorie działań:

Celowe wyrządzanie im krzywdy fizycznej, traktowane jako sposób grożenia ofierze i kontrolowania jej. Mimowolne wyrządzanie im krzywdy fizycznej w czasie ataku na partnerkę, kiedy dziecko przypadkowo podejrze pod rękę lub kiedy próbuje interweniować. Stwarzanie środowiska, w którym dzieci są świadkami samej przemocy lub jej skutków - z badań wynika, że oglądanie przemocy domowej ma taki sam wpływ na dzieci, jak fizyczne i seksualne maltretowanie. Wykorzystywanie dzieci, by w wymuszony sposób kontrolować maltretowaną partnerkę, albo podczas trwania związku albo po separacji, wyłącznie z chęci utrzymania kontroli, bez żadnych względów na krzywdę wyrządzaną dzieciom. Przemoc domowa dorosłych może wyrządzić dziecku bardzo poważne szkody fizyczne, emocjonalne i poznawcze (Pośpiszył, 1994). Skutki przemocy domowej są krótkoterminowe i długotrwałe, zależą od wieku i stadium rozwojowego dziecka.

W okresie niemowlęctwa najistotniejszą sprawą jest rozwój więzi emocjonalnych z otoczeniem. Możliwość tworzenia takich więzi jest fundamentem zdrowego rozwoju. Sprawca może bezpośrednio ingerować w

opiekę sprawowaną przez ofiarę nad dzieckiem. Przemoc może uniemożliwić dziecku więź z obojgiem rodziców. Skutkiem tego będą trudności w nawiązywaniu późniejszych związków oraz zablokowanie rozwoju właściwych dla wieku zdolności i umiejętności. Jednym z podstawowych zadań rozwojowych u dzieci w wieku od 5 do 10 lat jest rozwój rozumienia ról społecznych i rodzinnych oraz rozwój poznawczy. Stosowana przez sprawcę przemoc i narzucony wzorzec kontroli hamuje lub zaburza osiągnięcie tych celów. Tworzy się zaburzona wizja modelu życia rodzinnego oraz pełnienia ról kobiecych i męskich. Dziecko może mieć kłopoty z opanowaniem podstawowych wiadomości w szkole z powodu trapiących je lęków o to, co się dzieje w domu. Podstawowym zadaniem rozwojowym u nastolatków jest rozwój poczucia odrębności i tożsamości. Nastolatki częściowo odsuwają się od rodziców i nawiązują związki z rówieśnikami. To, czego nauczyły się ze związków rodzinnych, odtwarzane jest w związkach z rówieśnikami. Gdy borykają się np. z problemem maltretowania matki, nie mają żadnego pozytywnego modelu dla wyrobienia w sobie umiejętności niezbędnych dla opanowania zasad wzajemności w zdrowym dorosłym związku (np. umiejętności słuchania, wspierania, nie-siłowego rozwiązywania problemów, kompromisu). Czasami nastolatek utożsamia się ze sprawcą, traktując go jako prawdziwie silną osobę, co może prowadzić do naśladowania jego postępowania. Negatywne skutki uszkodzenia procesu rozwojowego dziecka zaobserwować można natychmiast w postaci różnych objawów psychicznych i fizycznych takich jak: lęk, zaburzenia łaknienia i snu, zaburzenia związane z nastrojem (np. depresja i nadmierna potrzeba uczuć), nadmiernie akcentowane postępowanie lub zamknięcie w sobie, agresywne zachowania (np. destrukcyjne napady furii), odizolowywanie się i unikanie (tworzenie sugestywnych fantazji obrazujących nierzeczywiste życie rodzinne), skargi somatyczne, obgryzanie palców, niepokój, drżenie, jękanie, problemy w szkole, myśli samobójcze itd.

Doświadczenie przemocy domowej w dzieciństwie powoduje również zmiany w postrzeganiu i umiejętnościach rozwiązywania problemów, takie jak błędne postrzeganie siebie jako przyczyny przemocy sprawcy wobec matki lub używanie zachowań pasywnych (np. zamykanie się w sobie, uległość) albo agresywnych (np. ataki werbalne i/lub fizyczne) zamiast konstruktywnych umiejętności rozwiązywania problemów. Są również skutki długotrwałe, przejawiające się w życiu dorosłym. Ponieważ ważne cele rozwojowe zostały zaburzone, spowodowane tym ubytki przenoszone są w dorosłość. Dzieci mogą nigdy nie nadrobić pewnych zaległości w nauce lub umiejętnościach kształtowania stosunków międzyludzkich. Ubytki te wpłyną będą na ich zdolność utrzymania pracy i podtrzymywania związków. Szczególnie negatywne skutki odczuwają dzieci płci męskiej i one też zagrożone są tym, że w dorosłych związkach intymnych maltretować będą swoje partnerki. Zdarza się, że dzieci te nie czekają z użyciem przemocy na wkroczenie w wiek dorosły (np. stosując ją wobec ofiary, wobec sprawcy, swoich rówieśników lub innych osób dorosłych).

Jednakże wiele dzieci nie doznaje nieodwracalnych szkód z doświadczenia przemocy domowej w swojej rodzinie. Troskliwy i wspierający opiekun może osłabić negatywny wpływ tych doświadczeń na dziecko. Gdy dzieci mają zapewnione bezpieczeństwo, mogą powrócić do normalnych zadań rozwojowych. Najskuteczniejszym sposobem zapewnienia ochrony dziecku może być zapewnienie ochrony dorosłej ofierze i powstrzymanie przemocy domowej. W wielu przypadkach niezbędna jest także specjalistyczna pomoc psychologiczna.

PODSUMOWANIE

Patologia życia rodzinnego spowodowana destrukcyjnymi zachowaniami poszczególnych członków rodziny jest obszarem, którym psychologia kliniczna zajmuje się od wielu lat. Dokonywało się to jednak na ogół retrospektywnie tzn. poprzez doszukiwanie się w historii życia osób mających aktualnie problemy osobiste, tzw. doświadczeń traumatycznych, które mogłyby wyjaśniać genezę zaburzeń emocjonalnych. Ostatnie lata przynoszą coraz częstsze zainteresowania poznawcze i praktyczne patologicznymi zjawiskami występującymi aktualnie w rodzinie. Coraz częściej podejmowane są próby bezpośredniej interwencji w przypadkach destrukcji życia rodzinnego, co zwiększa gotowość, by analizować procesy zachodzące w rodzinie w trakcie ich aktualnego przebiegu oraz pomagać członkom rodziny w skutecznym radzeniu sobie z tymi zjawiskami (Sasal, 1998).

ROZDZIAŁ III INFORMACJE O GMINIE

Gmina Pokój leży 165 m n.p.m, w środkowej części województwa opolskiego na północ od jego stolicy, w kompleksie leśnym borów Stobrawskich, na Nizinie Śląskiej w odległości 31 km od Opola (miasta wojewódzkiego), 24 km od Namysłowa (miasta powiatowego), 35 km od Brzegu i 36 km od Kluczborka. Gmina zajmuje powierzchnię około 133km² i jest dziewiątą pod względem obszaru gminą wiejską w województwie opolskim i drugą w powiecie namysłowskim, tworzy ją 18 miejscowości, w tym 13 sołectw i 5 przysiółków. Kompleks ten to serce najcenniejszych obszarów przyrodniczych Opolszczyzny, zajmuje obszar 133 km². Gminę zamieszkuje 4957 (31.12.2022 USC Pokój) osób osiadłych w następujących miejscowościach:

Sołectwa: Dąbrówka Dolna, Domaradz, Domaradzka Kuźnia, Fałkowice, Kopalina, Krogulna, Krzywa Góra, Lubnów, Ładza, Pokój, Siedlice, Zawieść, Zieleniec, przysiółki: Świercowskie, Żabieniec, Jagienna, Kozuby, Paryż,

Gmina Pokój została utworzona w 1973 r. z dawnych gromad Pokój i Dąbrówka Dolna oraz z sołectwa Ładza należącego do gromady Kup.

Centrum kulturalno - gospodarczym jest Pokój, w nim także swoją siedzibę mają władze samorządowe Gminy. Duże obszary leśne, wśród których położony jest Pokój sprawiają, że panuje tu specyficzny mikroklimat. Ten walor okolicy odkryty został w 1850 roku. Wtedy też nastąpił rozwój Pokoju jako ośrodka wypoczynkowo - kuracyjnego.

STATYSTYKA LUDNOŚCI NA DZIEŃ 31.12.2022R.

Tabela 1. Liczba ludności zameldowanej na pobyt stały w gminie Pokój na dzień 2022-12-31

GMINA POKÓJ (1606032) - ogółem	4957
DĄBRÓWKA DOLNA	180
DOMARADZ	235
DOMARADZKA KUŹNIA	199
FAŁKOWICE	321
JAGIENNA	161
KOPALINA	200
KOZUBY	173
KROGULNA	259
KRZYWA GÓRA	109
LUBNÓW	241
ŁADZA	357
PARYŻ	87
POKÓJ	1405
SIEDLICE	39
ŚWIERCOWSKIE	57
ZAWIŚĆ	261
ZIELENIEC	594
ŻABINIEC	79

Źródło: <https://gminapokoj.pl/6264/statystyka-ludnosci-na-dzien-31122022-r.htmlj>

LICZBA LUDNOŚCI ZAMELDOWANEJ NA POBYT STAŁY W GMINIE POKÓJ NA DZIEŃ 31 GRUDNIA

Tabela 2. Liczba ludności zameldowanej na pobyt stały – porównanie na przełomie ostatnich 10 lat

rok	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
GMINA POKÓJ (1606032) - ogółem	5285	5226	5184	5166	5130	5114	5070	5004	4957	4957
DĄBRÓWKA DOLNA	205	209	200	202	196	192	188	187	179	180
DOMARADZ	283	268	260	251	253	246	243	240	236	235
DOMARADZKA KUŹNIA	226	220	216	212	217	218	208	199	196	199
FĄLKOWICE	324	319	321	317	315	316	305	310	313	321
JAGIENNA	170	165	167	169	168	171	169	166	163	161
KOPALINA	196	193	198	204	203	203	200	199	202	200
KOZUBY	193	194	187	179	180	183	188	181	178	173
KROGULNA	280	274	272	270	269	268	266	263	264	259
KRZYWA GÓRA	101	97	100	99	103	107	103	105	109	109
LUBNÓW	289	281	275	276	272	268	258	248	245	241
ŁADZA	397	385	380	376	367	372	367	355	359	357
PARYŻ	79	80	78	82	88	84	86	89	86	87
POKÓJ	1435	1428	1425	1424	1417	1416	1418	1405	1385	1405
SIEDLICE	44	44	45	45	44	45	42	41	39	39
ŚWIERCOWSKIE	67	65	63	65	64	65	62	59	56	57
ZAWIŚĆ	290	286	282	275	273	271	272	270	267	261
ZIELENIEC	613	623	627	631	618	605	611	603	596	594
ŻABINIEC	93	95	88	89	83	84	84	84	84	79

*spadek/brak zmian/wzrost liczby ludności

Źródło: <https://gminapokoj.pl/6264/statystyka-ludnosci-na-dzien-31122022-r.html>

Jak wynika z przedstawionych danych liczba mieszkańców gminy corocznie się zmniejsza, na przełomie ostatnich 10 lat liczba ludności w gminie zmniejszyła się z 5285 do 4957 tj. o 328 mieszkańców, można zatem stwierdzić iż liczba ludności gminy zmniejszyła się o jedno sołectwo na przełomie ostatnich 10 lat.

Przyrost naturalny w gminie Pokój w latach 2010-2022

Tabela 3. Liczba ludności przyrost naturalny – porównanie na przełomie ostatnich 10 lat

rok	urodzenia	zgony
2013	50	55
2014	42	51
2015	54	43
2016	59	48
2017	39	63
2018	49	48
2019	54	51
2020	46	79
2021	39	61
2022	33	44

*przyrost naturalny **ujemny**/brak zmian/**dodatni**

Źródło: <https://gminapokoj.pl/6264/statystyka-ludnosci-na-dzien-31122022-r.html>

Powyższa tabela przedstawia przyrost naturalny na przełomie ostatnich 10 la, co wskazuje znacznie ujemny przyrost naturalny na przełomie ostatnich lat, jedynie w latach 2015-2016 i w latach 2018 -2019 był zauważalny dodatni przyrost naturalny. Ostatnie 3 lata pokazują bardzo znaczący spadek przyrostu naturalnego w stosunku do zgonów w tym samym okresie.

DIAGNOZA ZJAWISKA PRZEMOCY DOMOWEJ NA TERENIE GMINY POKÓJ NA PRZESTRZENI 2020-2022R

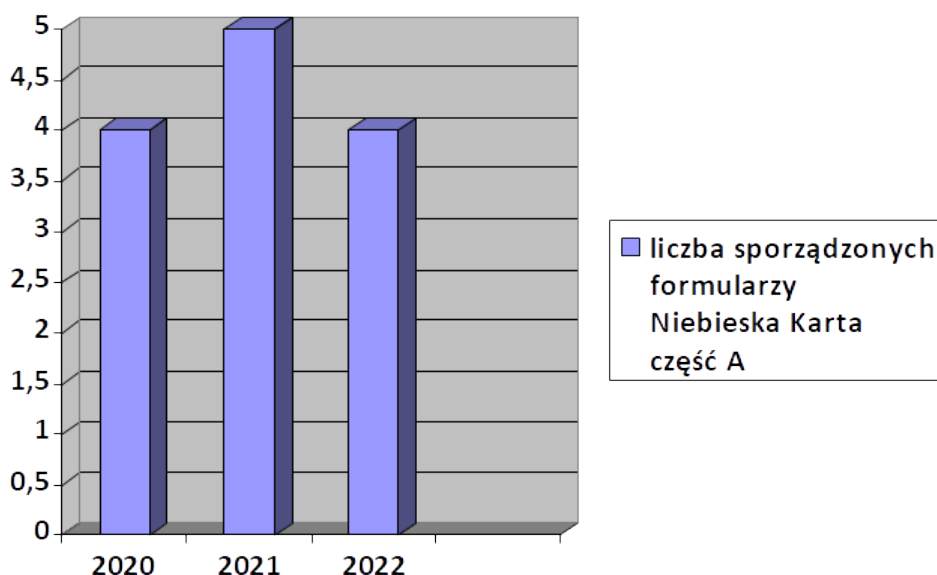
W celu właściwego zaplanowania podejmowanych działań konieczne jest zdiagnozowanie i stałe monitorowanie rzeczywistego rozmiaru zjawiska przemocy domowej na terenie gminy.

Zjawisko przemocy domowej jest problemem trudnym do zbadania, jego skalę oszacowano opierając na statystykach Policji i Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Pokoju na podstawie liczby formularzy „Niebieskich Kart” jakie wpłynęły do Zespołu Interdyscyplinarnego w latach 2020-2022. Odzwierciedlają one przypadki ujawnionej przemocy, gdzie doszło do interwencji policji lub osoby doznające przemocy same zgłosiły problem jej występowania w rodzinie. Wiele przypadków, gdzie dochodzi do zachowań związanych z przemocą domową, nie wychodzi jednak poza „cztery ściany”. Można, więc przyjąć, że skala problemu w Gminie Pokój jest znacznie większa.

Zespół Interdyscyplinarny w Pokoju działa od 2011 roku. Od tego czasu gromadzi dane statystyczne dotyczące ujawnionych przypadków stosowania przemocy domowej w oparciu o prowadzoną procedurę Niebieskie Karty. Wypełnienie przez uprawnione do tego podmioty formularza Niebieska Karta część A inicjuje wszelkie działania na rzecz rodzin dotkniętych przemocą.

W ciągu ostatnich 3 lat do Zespołu wpływały mniej więcej podobne ilości Niebieskich Kart. Szczegółowe zestawienie przedstawia wykres nr . 1

Wykres 1. Liczba sporządzonych formularzy Niebieska Karta A

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Zespołu Interdyscyplinarnego

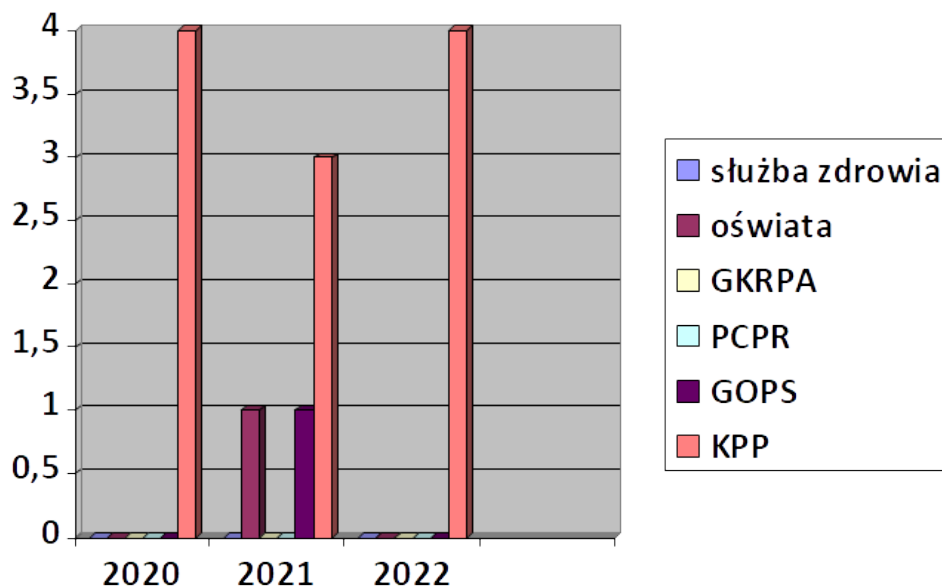
Zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów w sprawie procedury Niebieskie Karty oraz wzorów Formularzy Niebieska Karta A wszczęcie procedury następuje przez wypełnienie formularza Niebieska Karta część A przez przedstawicieli następujących podmiotów:

- jednostek organizacyjnych pomocy społecznej
- gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych
- policji
- oświaty
- ochrony zdrowia

Wykres nr 2 przedstawia liczbę wszczętych procedur Niebieskie Karty przez przedstawicieli uprawnionych

podmiotów na przestrzeni lat 2020-2022. Z danych wynika, iż przeważająca ilość formularzy Niebieska Karta Część A sporządzona jest przez funkcjonariuszy Policji. Najczęściej dokonuje się to podczas przeprowadzanych interwencji domowych.

Wykres 2. Liczba sporządzonych formularzy Niebieska Karta część A z uwzględnieniem podmiotów wszczynających procedurę w latach 2020-2022

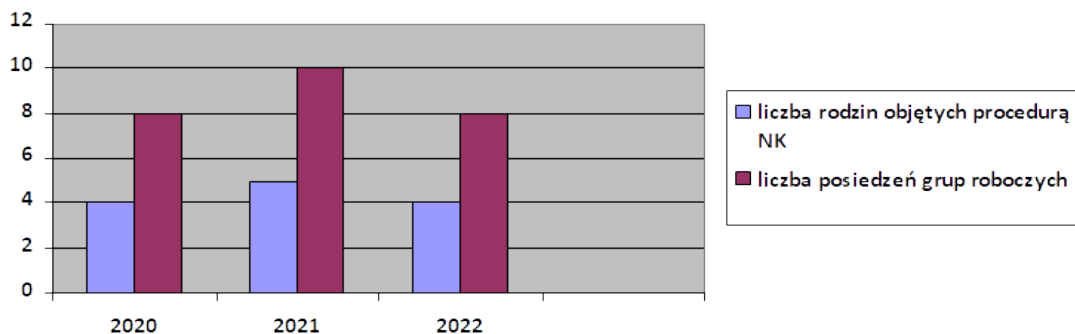
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Zespołu Interdyscyplinarnego

Do pracy z każdą rodziną dotkniętą przemocą Zespół Interdyscyplinarny powołuje grupę diagnostyczno-pomocową, w skład której wchodzi przedstawiciele

1. Pracownik socjalny jednostki organizacyjnej pomocy społecznej
2. Funkcjonariusz Policji
3. oraz mogą wchodzić przedstawiciele innych podmiotów/instytucji, zgodnie z wytycznymi z Ustawy

W wykresie nr 3 ujęto dane dotyczące liczby rodzin objętych pomocą w ramach procedury Niebieskiej Karty w zestawieniu z liczbą posiedzeń grup roboczych.

Wykres 3. Liczba rodzin objętych procedurą Niebieskie Karty w stosunku do liczby posiedzeń grup roboczych w latach 2020-2022

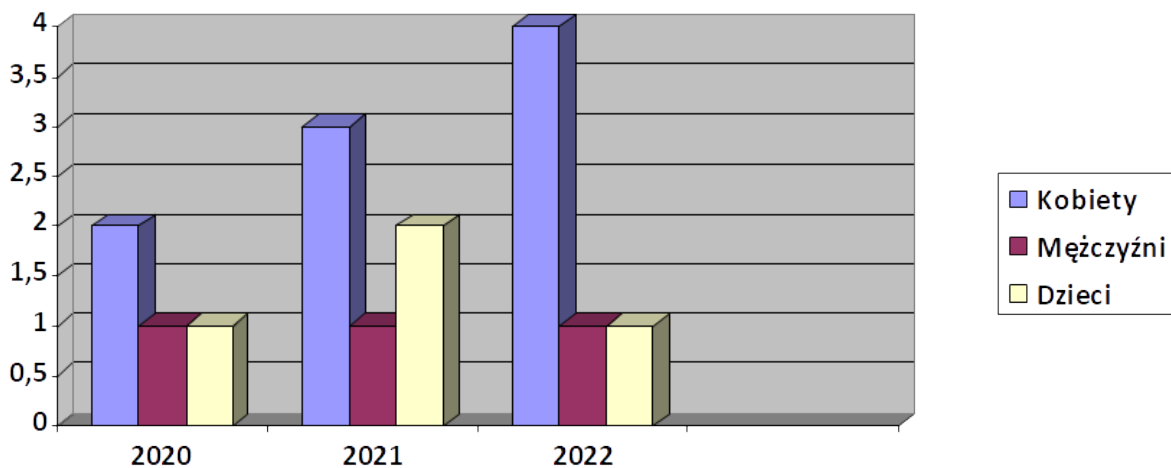

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Zespołu Interdyscyplinarnego

Charakterystyczną cechą przemocy domowej jest dysproporcja sił, dlatego najczęściej dotyka ona osoby słabsze. Zwykle są to kobiety, dzieci oraz osoby starsze lub niepełnosprawne. Z analizy danych Zespołu Interdyscyplinarnego wynika, że na terenie gminy Pokój osobami najczęściej doznającymi przemocy są kobiety, natomiast osobami najczęściej stosującymi przemoc – mężczyźni.

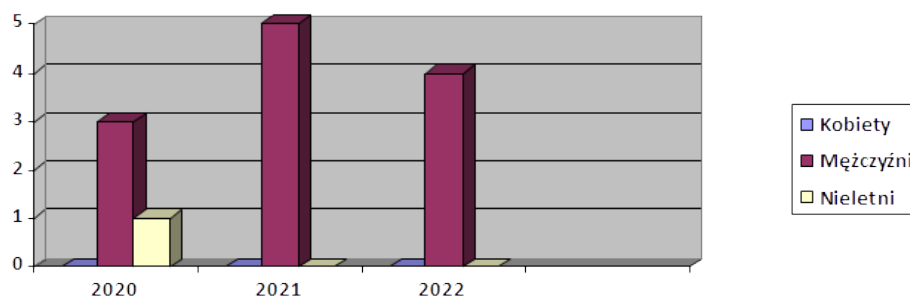
Poniższe wykresy przedstawiają liczbę osób doznających przemocy oraz liczbę osób stosujących przemoc.

Wykres 4. Liczba osób doznających przemocy w latach 2020-2022

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Zespołu Interdyscyplinarnego

Wykres 5. Liczba osób stosujących przemoc w latach 2020-2022

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Zespołu Interdyscyplinarnego

Z analizy danych będących w posiadaniu Zespołu wynika, że do przemocy najczęściej dochodzi pomiędzy małżonkami oraz partnerami w związkach nieformalnych.

Tabela nr 4 przedstawia analizę zjawiska przemocy w odniesieniu do ról społecznych pełnionych członków rodziny.

Tabela 4. Liczba rodzin dotkniętych problemem przemocy z podziałem na pełnione role społeczne

Rok	Przemoc pomiędzy małżonkami lub partnerami w związkach (w tym małżeństwa w wieku poprodukcyjnym)	Przemoc stosowana przez dorosłe dzieci wobec rodziców	Przemoc stosowana przez rodziców/opiekunów wobec małoletnich dzieci	Inne (spokrewnione i niespokrewnione)
2020	2 (2)	0	1	1
2021	1 (1)	2	2	0
2022	4 (4)	0	0	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Zespołu Interdyscyplinarnego

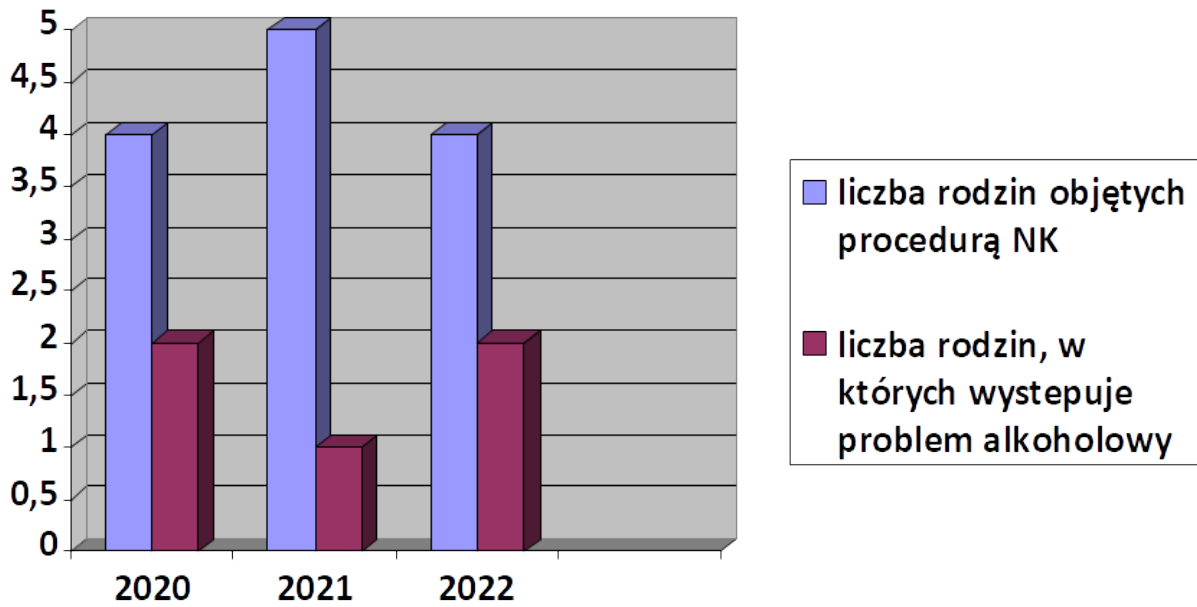
Analizując powyższą tabelę można zaobserwować rosnącą liczbę małżeństw w wieku poprodukcyjnym, w których występuje problem przemocy, zauważalny jest również wzrost liczby rodzin, w których różnego rodzaju przemocy doświadczają małoletnie dzieci. Należy zwrócić zatem uwagę czy jest to rzeczywiście wzrost samych przypadków przemocy wobec dzieci, czy też częściej dochodzi do ich ujawnienia. Można zatem zauważyć że jako społeczeństwo jesteśmy coraz bardziej wrażliwi na krzywdę dzieci i częściej jesteśmy skłonni reagować w takich sytuacjach. Najczęściej procedury Niebieskie Karty wobec dzieci są wszczynane z inicjatywy pedagogów, pracowników socjalnych czy asystentów rodziny, ale zdarzają się sytuacje, że o krzywdzonych dzieciach informują pracowników służb świadkowie np. sąsiedzi.

UZALEŻNIENIE OD ALKOHOLU A PRZEMOC

Z danych w posiadaniu których jest Zespół Interdyscyplinarny wynika, że w większości rodzin dotkniętych przemocą występuje problem alkoholowy. Należy jednak zaznaczyć, że związek pomiędzy nadużywaniem alkoholu a stosowaniem przemocy, nie ma charakteru przyczynowo-skutkowego, można jedynie mówić o ich współwystępowaniu. Przemoc fizyczna to zachowanie wyuczone, a nie wynik nadużywania substancji psychoaktywnej. Badania dowodzą, że większość sprawców przestępstw popełnionych przy użyciu przemocy, jest pod wpływem środków odurzających (alkoholu i narkotyków). Także wielu sprawców przemocy domowej krzywdząc swoich najbliższych, znajduje się pod wpływem alkoholu. Osłabia on kontrolę własnych zachowań, zwiększa prawdopodobieństwo reagowania złością i gniewem na trudności i niepowodzenia życiowe, zaburza ocenę sytuacji i może powodować błędną interpretację innych osób. Uzależnienie od alkoholu nie zwalnia z odpowiedzialności za popełnione czyny, mimo że sprawcy często wykorzystują fakt bycia nietrzeźwym jako usprawiedliwienie swojego zachowania. Około 60% pacjentów leczenia odwykowego przyznaje, że ma problemy związane z przemocą wobec najbliższych. Warto jednak podkreślić, że nadużywanie alkoholu nie jest ani koniecznym, ani wystarczającym warunkiem stosowania przemocy. Istotnym czynnikiem sprzyjającym występowaniu przemocy jest stres związany z aktualną sytuacją socjalno-ekonomiczną rodziny. Bezrobocie, problemy finansowe, mieszkaniowe czy zdrowotne, a także nawarstwianie się różnych problemów może wywoływać frustrację. To z kolei może sprzyjać pojawieniu się przemocy domowej. Osamotnienie rodziny znajdującej się w trudnej sytuacji życiowej, izolacja, brak wsparcia z zewnątrz – osobistego lub instytucjonalnego – w sposób znaczący może wpływać na nasilenie zachowań związanych z przemocą.

Wykres nr 6 przedstawia liczbę rodzin objętych procedurą Niebieskie Karty w poszczególnych latach w porównaniu do liczby rodzin z problemem alkoholowym i potwierdza, że alkohol sprzyja zachowaniom agresywnym i współtowarzyszy problemowi przemocy.

Wykres 6. Liczba rodzin w których występuje problem alkoholowy w stosunku do liczby rodzin objętych procedurą NK w latach 2020-2022

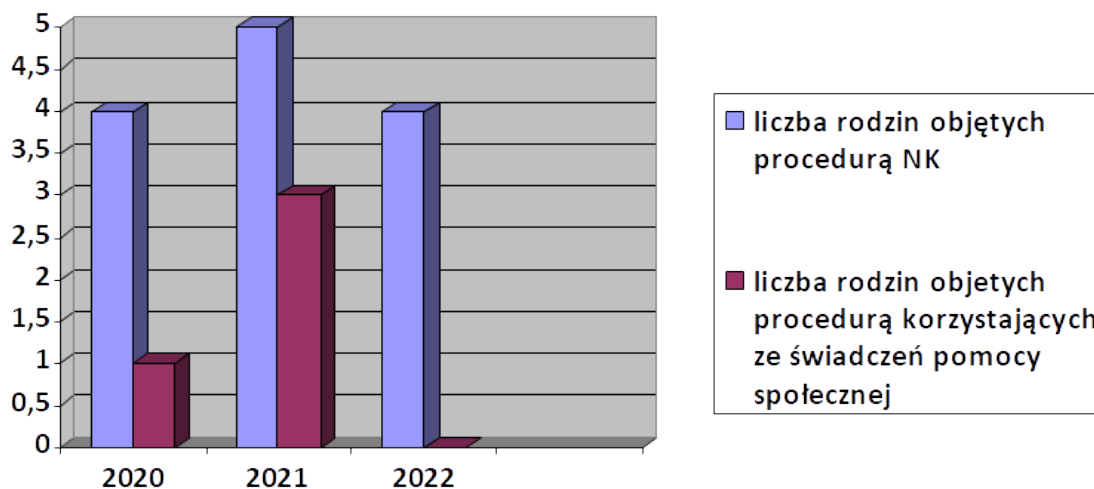

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Zespołu Interdyscyplinarnego

Należy nadmienić, iż zjawisko przemocy wbrew panującym powszechnie opiniom nie występuje wyłącznie w rodzinach dysfunkcyjnych i korzystających ze świadczeń pomocy społecznej. Dotyka rodziny niezależnie od ich statusu społecznego czy sytuacji finansowej.

Z wykresu nr 7 wynika, że liczba rodzin dotkniętych przemocą i jednocześnie korzystających z różnych form pomocy społecznej stanowi średnio 30% ogólnej liczby rodzin objętych procedurą Niebieskie Karty. Może mieć to związek między innymi z poprawą sytuacji finansowej rodzin na skutek wprowadzenia od 2016 roku świadczenia wychowawczego 500+.

Wykres 7. Liczba rodzin w które korzystają z pomocy społecznej w stosunku do liczby rodzin objętych procedurą NK w latach 2020-2022

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Zespołu Interdyscyplinarnego

Z analizy przedstawionych powyżej danych wynika, że przemoc domowa na terenie naszej gminy występuje, lecz nie stanowi bardzo dużego problemu społecznego. Należy przypuszczać, że rzeczywista liczba osób i rodzin dotkniętych przemocą jest znacznie wyższa niż wskazują na to przywołane statystyki. Osoby doznające przemocy domowej często przez wiele lat ukrywają swój problem, dlatego trudno jest określić dokładną skalę problemu przemocy. Od czasu powstania Zespołu Interdyscyplinarnego, działania podejmowane na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej są intensywniejsze i coraz bardziej skuteczne. Ponieważ przemoc w domowa jest ciągle dużym problemem, należy zatem wzmocnić dotychczasowe działania, które powinny mieć charakter współpracy poszczególnych instytucji lokalnych.

ROZDZIAŁ IV. ZASOBY INSTYTUCJONALNE NA TERENIE GMINY POKÓJ FUNKCJONUJĄCE W OBSZARZE PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY DOMOWEJ

Do podmiotów realizujących zadania na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej należą:

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej – zapewnia obsługę organizacyjno-techniczną zespołu interdyscyplinarnego, pracownicy socjalni diagnozują sytuację i potrzeby osoby dotkniętej przemocą w

rodzinie, udzielają kompleksowych informacji, organizują niezwłocznie dostęp do pomocy medycznej, zapewniają w zależności od potrzeb całodobowe schronienie, koordynują pracami w grupach diagnostyczno-pomocowych, realizują procedurę Niebieskie Karty, uczestniczą w pracach Zespołu Interdyscyplinarnego. W ośrodku zatrudnionych jest 3 pracowników socjalnych.

Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych – podejmuje czynności zmierzające do orzeczenia o zastosowaniu wobec osoby uzależnionej od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu w zakładzie leczenia odwykowego, ma możliwość wzywania sprawców przemocy domowej na rozmowę interwencyjną oraz podejmowania działań zmierzających do zawiadomienia prokuratury o popełnieniu przestępstwa, przedstawiciel GKRPA może uczestniczyć w pracach Zespołu Interdyscyplinarnego oraz grup diagnostyczno-pomocowych.

Komenda Powiatowa Policji (Dzielnicowi) – przyjmuje zgłoszenia od ofiar i świadków o stosowaniu przemocy w rodzinie oraz podejmuje interwencję w tych sprawach, a także realizuje procedurę Niebieskie Karty, funkcjonariusze uczestniczą w pracach Zespołu Interdyscyplinarnego oraz grup diagnostyczno-pomocowych. Ponadto, Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 26 listopada 2020r. (Dz.U. 2020 poz. 2105) daje policji nowe narzędzie w postaci wydawania wobec sprawców przemocy nakazu natychmiastowego opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia lub zakazu zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia. Wydany nakaz opuszczenia mieszkania oraz zakaz zbliżania się obowiązują przez okres 14 dni.

Sąd Rejonowy – orzeka w sprawach karnych i rodzinnych, mając m.in. możliwość stosowania kar wobec sprawców przemocy oraz przymusu poddawania się terapii dla sprawców przemocy, kuratorzy mogą uczestniczyć w pracach Zespołu Interdyscyplinarnego oraz grup diagnostyczno-pomocowych.

Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy Domowej – kompleksowo realizuje procedurę Niebieskie Karty, dokonuje diagnozy zjawiska przemocy na terenie gminy, organizuje kampanie społeczne z zakresu przeciwdziałania przemocy.

Placówki służby zdrowia – ośrodki zdrowia (lekarze, pielęgniarki) w razie rozpoznania symptomów świadczących o stosowaniu przemocy mają uprawnienia do sporządzenia formularza Niebieska Karta, przedstawiciel służby zdrowia uczestniczy w pracach Zespołu Interdyscyplinarnego oraz może uczestniczyć w grupach diagnostyczno-pomocowych. Lekarz POZ jest zobowiązany do wystawienia bezpłatnego zaświadczenia o przyczynach i rodzaju uszkodzeń ciała związanych z użyciem przemocy w rodzinie.

Placówki oświatowe – przedszkola szkoły – pedagodzy mają bezpośredni kontakt z dziećmi i młodzieżą, są uprawnieni do sporządzania formularza Niebieska Karta, uczestniczą w pracach Zespołu Interdyscyplinarnego oraz mogą uczestniczyć w grupach diagnostyczno-pomocowych. Pedagodzy i psychologowie w ramach swych kompetencji obejmują dzieci i młodzież, ze zdiagnozowanym problemem przemocy, wsparciem na terenie szkoły.

ROZDZIAŁ V. ZAŁOŻENIA PROGRAMU

Program jest dokumentem opracowanym na podstawie wytycznych Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej. Głównym założeniem jest kompleksowość i interdyscyplinarność działań ujętych w ramy sprawnie funkcjonującego systemu ukierunkowanego na wsparcie i ochronę osób doświadczających przemocy, edukację i pomoc w korygowaniu zachowań osób stosujących przemoc, edukację kadr instytucji zaangażowanych w przeciwdziałanie przemocy domowej oraz szeroko ujętą edukację społeczeństwa.

Przemoc domową należy rozpatrywać z wielu perspektyw, w szczególności psychologicznej, prawnej, ekonomicznej, społecznej i moralnej. Z tego względu przeciwdziałanie przemocy domowej wymaga wieloaspektowego, systemowego podejścia z zaangażowaniem wszystkich podmiotów zajmujących się bezpośrednio czy też pośrednio tym problemem. Żadna pojedyncza instytucja nie jest w stanie skutecznie rozwiązywać problem przemocy domowej.

W Programie określono cztery podstawowe obszary zawierające kierunki działań oraz sprecyzowano oddziaływania wobec różnych grup odbiorców;

- **profilaktyka:** obszar kierowany do ogółu społeczeństwa, w tym do osób i rodzin zagrożonych przemocą domową,
- **ochrona i pomoc osobom dotkniętym przemocą domową:** obszar kierowany do osób dotkniętych przemocą domową (w tym do kobiet, mężczyzn, dzieci, współmałżonków lub partnerów w związkach nieformalnych, osób starszych, osób z niepełnosprawnością lub osób niesamodzielnych),
- **ochrona i pomoc osobom dotkniętym przemocą domową:** obszar kierowany do osób stosujących przemoc domową, jak również do właściwych służb lub podmiotów zajmujących się pracą z tymi osobami,
- **podnoszenie kompetencji służb i przedstawicieli podmiotów realizujących działania z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej:** obszar kierowany do przedstawicieli instytucji i podmiotów realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej.

ROZDZIAŁ VI. CELE I ZADANIA PROGRAMU

CEL GŁÓWNY

Zwiększenie skuteczności działań związanych z przeciwdziałaniem przemocy domowej oraz zmniejszenie skali zjawiska przemocy domowej na terenie gminy Pokój.

CELE SZCZEGÓŁOWE

I. Profilaktyka i edukacja społeczna w zakresie zjawiska przemocy domowej

Zadanie 1

Diagnoza i analiza zjawiska przemocy domowej na terenie gminy Pokój.

Działania:

1. Analiza Niebieskich Kart wpływających do Zespołu Interdyscyplinarnego.
2. Prowadzenie statystyk w zakresie zjawiska przemocy domowej przez wszystkie instytucje zgodnie z wymaganiami resortowymi wynikającymi z Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej.

Realizatorzy:

- Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy Domowej
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej
- Komenda Powiatowa Policji
- Sąd Rejonowy
- Prokuratura Rejonowa

Wskaźniki:

- liczba rodzin objętych procedurą Niebieskie Karty
- struktura rodzin objętych procedurą Niebieskie Karty
- liczba posiedzeń grup diagnostyczno-pomocowych
- coroczne sprawozdanie z realizacji Programu

Zadanie 2

Udział w kampaniach społecznych mających na celu zmianę świadomości społecznej w postrzeganiu problemu przemocy.

Działania:

1. Zakup i rozpropagowanie plakatów, ulotek, broszur opisujących mechanizmy przemocy oraz promujących metody wychowawcze bez udziału przemocy.
2. przygotowanie i udostępnianie materiałów o charakterze informacyjnym i edukacyjnym,
3. ułatwienie dostępu do podstawowych informacji z zakresu przeciwdziałania przemocy,
4. prowadzenie gablot informacyjnych w Urzędzie Gminy Pokój, Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Pokoju oraz placówkach opieki zdrowotnej,

5. publikowanie na stronie internetowej Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Pokoju oraz Urzędu Gminy w Pokoju informacji o lokalnym systemie pomocy i wsparcia osób uwikłanych w zjawisko przemocy domowej,
6. rozpowszechnianie w lokalnym środowisku informacji o programach korekcyjno -edukacyjnych.

Realizatorzy:

- Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy Domowej

Wskaźniki:

- liczba zakupionych i rozpropagowanych plakatów, ulotek, broszur
- liczba sprawców przemocy objętych programem korekcyjno-edukacyjnym,
- liczba osób kończących udział w programie korekcyjno-edukacyjnym,

Zadanie 3

Prowadzenie przez placówki oświatowe działań profilaktycznych z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej oraz agresji rówieśniczej na terenie szkół wszystkich szczebli.

Działania:

1. Zapoznavanie rodziców z dostępnymi formami pomocy z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej podczas spotkań.
2. Prowadzenie poradnictwa indywidualnego dla rodziców w zakresie wzmocnienia kompetencji rodzicielskich, korygowanie postaw wychowawczych, promowanie metod wychowawczych bez użycia przemocy.
3. Prowadzenie zajęć dla uczniów w zakresie przeciwdziałania przemocy rówieśniczej.

Realizatorzy:

- placówki oświatowe

Wskaźniki:

- liczba spotkań z rodzicami
- liczba rodziców objętych pomocą indywidualną
- liczba przeprowadzonych zajęć dla uczniów
- liczba uczniów uczestniczących w tych zajęciach

II. Zintensyfikowanie działań w zakresie ochrony i udzielania pomocy osobom doznającym przemocy domowej

Zadanie 1

Udzielanie profesjonalnej pomocy i wsparcia osobom dotkniętym przemocą domową.

Działania:

1. Poradnictwo socjalne, psychologiczne, pedagogiczne, medyczne, prawne.
2. Praca socjalna.
3. Wsparcie materialne.
4. Realizacja procedury Niebieskie Karty.
5. Pomoc psychologiczna i terapeutyczna dla osób doświadczających przemocy domowej.
6. Zapewnienie bezpieczeństwa krzywdzonym dzieciom w trybie Ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej.
7. Zapewnienie bezpieczeństwa osobom doświadczającym przemocy domowej poprzez kierowanie do specjalistycznych ośrodków wsparcia

Realizatorzy:

- Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy Domowej
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej
- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie
- Komenda Powiatowa Policji
- Zespoły Kuratorskiej Służby Sądowej
- placówki oświatowe
- placówki służby zdrowia

Wskaźniki:

- liczba osób objętych poradnictwem
- liczba udzielonych porad
- liczba osób objętych pomocą finansową
- liczba rodzin objętych pracą socjalną

- liczba osób korzystających z terapii
- liczba zakończonych procedur z powodu ustania przemocy
- liczba osób skierowanych do specjalistycznych ośrodków wsparcia
- liczba dzieci odebranych z rodziny w razie bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia w związku z przemocą domową

Zadanie 2

Upowszechnianie informacji w zakresie możliwości i form uzyskania pomocy przez osoby doświadczające przemocy.

Działania:

1. Aktualizacja informatora dla osób doświadczających przemocy zawierającego praktyczne wskazówki dotyczące możliwości uzyskania pomocy i wsparcia.
2. Umieszczenie informatora na stronie internetowej Gminy Pokój oraz Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej.

Realizatorzy:

- Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy Domowej
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej
- Gmina Pokój

Wskaźniki:

- liczba opracowanych / zaktualizowanych materiałów informacyjnych

III. Zwiększenie skuteczności oddziaływań wobec osób stosujących przemoc domową

Zadanie 1

Oddziaływanie na osoby stosujące przemoc domową.

Działania:

1. Podejmowanie działań wobec osób podejrzanych o stosowanie przemocy domowej w ramach procedury Niebieskie Karty.
2. Informowanie o konsekwencjach stosowania przemocy, o możliwościach podjęcia leczenia lub terapii

dla osób stosujących przemoc domową.

3. Współpraca z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Namysłowie w zakresie realizacji Programu Korekcyjno – Edukacyjnego dla Osób Stosujących Przemoc Domową.

– kierowanie osób stosujących przemoc do udziału w programie.

4. Zgłaszanie osób podejrzanych o stosowanie przemocy domowej i nadużywających alkoholu do GKRPA.

Realizatorzy:

- Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy Domowej
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej
- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie
- Komenda Powiatowa Policji
- Zespoły Kuratorskiej Służby Sądowej
- Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
- Placówki służby zdrowia

Wskaźniki:

- liczba osób skierowanych do udziału w Programie Korekcyjno-Edukacyjnym dla Osób Stosujących Przemoc Domową
- liczba osób, które ukończyły Program Korekcyjno-Edukacyjny dla Osób Stosujących Przemoc Domową
- liczba sporządzonych formularzy - Niebieska Karta Część D
- liczba zakończonych procedur z powodu ustania przemocy
- liczba wniosków o spowodowanie leczenia odwykowego skierowanych do Gminnej Komisji Rozwiązywanie Problemów Alkoholowych

Zadanie 2

Izolowanie osób stosujących przemoc domową od osób doświadczających przemocy.

Działania:

1. Zatrzymanie osób stosujących przemoc domową w związku z popełnieniem przestępstwa znęcania się nad rodziną.
2. Wydanie przez funkcjonariuszy policji nakazu natychmiastowego opuszczenia wspólnie zajmowanego

mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia lub zakazu zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia wobec osoby stosującej przemoc domową.

3. Stosowanie przez prokuratora oraz występowanie do sądu o zastosowanie wobec osoby stosującej przemoc domową środków zapobiegawczych, takich jak: dozór policji, zakaz kontaktowania się z osobą dotkniętą przemocą, zakaz zbliżania się do niej na ściśle określoną odległość, nakaz opuszczenia wspólnie zajmowanego lokalu, tymczasowe aresztowanie.

Realizatorzy:

- Prokuratura Rejonowa
- Komenda Powiatowa Policji
- Sąd Rejonowy

Wskaźniki:

- liczba zatrzymań sprawców przemocy domowej w związku z podejrzeniem popełnienia przestępstwa znęcania się
- liczba zastosowanych przez funkcjonariuszy policji nakazów opuszczenia mieszkania oraz zakazów zbliżania się do osób pokrzywdzonych
- liczba zastosowanych przez prokuratora środków zapobiegawczych

IV. Profesjonalizacja działań w obszarze profilaktyki, interwencji i pomocy rodzinie z problemem przemocy domowej

Zadanie 1

Podnoszenie kompetencji przedstawicieli służb podejmujących działania na rzecz rodzin uwikłanych w przemoc.

Działania:

1. Szkolenia resortowe
2. Szkolenia interdyscyplinarne

Realizatorzy;

- Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy Domowej
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Pokoju
- Komenda Powiatowa Policji

Wskaźniki:

- liczba szkoleń dotyczących przemocy domowej – dla służb danego resortu
- liczba szkoleń Zespołu interdyscyplinarnego
- liczba osób biorących udział w szkoleniach

Zadanie 2

Doskonalenie strategii współpracy służb i instytucji działających w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej

Działania:

1. Organizowanie spotkań i prac Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy Domowej
2. Doskonalenie interdyscyplinarnej formuły pracy.
3. Wymiana informacji i doświadczeń między podmiotami realizującymi procedurę Niebieskie Karty

Realizatorzy:

- Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy Domowej
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Pokoju
- Komenda Powiatowa Policji
- Zespoły Kuratorskiej Służby Sądowej
- Placówki oświatowe
- Placówki służby zdrowia

Wskaźniki:

- liczba spotkań Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy Domowej
- liczba podmiotów współpracujących

ROZDZIAŁ. VII FINANSOWANIE PROGRAMU

Źródłem finansowania zadań zawartych w Gminnym Programie Przeciwdziałania Przemocy Domowej oraz ochrony Ofiar Przemocy Domowej na lata 2023-2028 będą w szczególności środki własne gminy, w tym wpływy z opłat za korzystanie z zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych.

Zadania Programu mogą być również finansowane z innych źródeł w ramach programów wspólnotowych Unii Europejskiej oraz dotacji konkursowych.

ROZDZIAŁ VIII. MONITOROWANIE I SPRAWOZDAWCZOŚĆ

Monitorowanie realizacji programu odbywać się będzie w oparciu o sprawozdawczość podmiotów zaangażowanych w jego realizację.

Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy Domowej w Pokoju corocznie w terminie do dnia 31 marca przedkłada Radzie Gminy Pokój sprawozdanie z realizacji Programu.

**SPRAWOZDANIE ZA 202...ROK
Z REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU
PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W DOMOWEJ I OCHRONY OSÓB DOZNAJĄCYCH
PRZEMOCY DOMOWEJ**

Część opisowa – wstęp – podstawa prawna

Część statystyczna:

Tabela Nr 1

Diagnoza i analiza zjawiska przemocy domowej na terenie gminy Pokój			
Lp			
1.	Liczba rodzin objętych procedurą Niebieska Karta		
2.	Struktura i liczba rodzin objętych NK	Przemoc w małżeństwie	
		Przemoc dorosłe dzieci wobec rodziców	
		Przemoc wobec małoletnich	
		inne	
3.	Liczba posiedzeń grup diagnostyczno-pomocowych		

Tabela nr 2

Udział w kampaniach społecznych mających na celu zmianę świadomości społecznej w postrzeganiu problemu przemocy.		
Lp.		
1.	Liczba zakupionych i rozpowszechnionych plakatów, ulotek, broszur	
2.	Liczba sprawców przemocy objętych programem korekcyjno-edukacyjnym	
3.	Liczba osób kończących udział w programie korekcyjno-edukacyjnym	

Tabela nr 3

Prowadzenie działań profilaktycznych przez placówki oświatowe z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej oraz agresji rówieśniczej na terenie szkół		
Lp.		
1.	Liczba spotkań z rodzicami	
2.	Liczba rodzin objętych indywidualną pomocą	
3.	Liczba prowadzonych zajęć dla uczniów	
4.	Liczba uczniów uczestniczących w tych zajęciach	

Tabela nr 4

Udzielanie profesjonalnej pomocy i wsparcia osobom dotkniętym przemocą domową		
Lp.		
1.	Liczba osób objętych poradnictwem	
2.	Liczba udzielonych porad	
3.	Liczba osób objętych pomocą finansową	
4.	Liczba osób objętych pracą socjalną	
5.	Liczba osób korzystających z terapii	
6.	Liczba zakończonych NK z powodu ustania przemocy	
7.	Liczba osób skierowanych do specjalistycznych ośrodków wsparcia	
8.	Liczba dzieci odebranych z rodziny	

Tabela nr 5

Upowszechnianie informacji w zakresie możliwości i form uzyskania pomocy przez osoby doświadczające przemocy.		
Lp.		
1.	Liczba opracowanych/zaktualizowanych materiałów informacyjnych	

Tabela nr 6

Oddziaływanie na osoby stosujące przemoc domową		
Lp.		
1.	Liczba osób skierowanych do programu korekcyjno-edukacyjnego	
2.	Liczba osób które ukończyły program korekcyjno-edukacyjny	
3.	Liczba sporządzonych NK część D	
4.	Liczba wniosków skierowanych do GKRPA	

Tabela nr 7

Izolowanie osób stosujących przemoc domową od osób doświadczających przemoc		
Lp.		
1.	Liczba zatrzymań sprawców przemocy domowej	
2.	Liczba nakazów opuszczania mieszkania lub zbliżania się do pokrzywdzonych	
3.	Liczba zastosowanych przez prokuratorów środków zapobiegawczych	

Tabela nr 8

Podnoszenie kompetencji przedstawicieli służb podejmujących działania na rzecz rodzin uwikłanych w przemoc.		
Lp.		
1.	Liczba szkoleń dotyczących przemocy – resortowe (policja, pomoc społeczna)	
2.	Liczba szkoleń Zespołu Interdyscyplinarnego	
3.	Liczba osób biorących udział w szkoleniu	

Tabela nr 9

Doświadczenia z realizacji strategii współpracy służb i instytucji działających w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej		
Lp.		
1.	Liczba spotkań Zespołu Interdyscyplinarnego	
2.	Liczba podmiotów współpracujących	